

نقش حاکمیت نظم بر حیات تجاملی انسان از منظر قرآن

www.ketab.ir

مولود نصیری

www.ketab.ir

سرشناسه: نصیری، مولود، ۱۳۵۳ -

عنوان و نام پدیدآور: نقش حاکمیت نظم بر حیات تکاملی انسان از منظر قرآن / مولود نصیری

مشخصات نشر: قم: امتداد حکمت، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۲۲۰ ص.

شابک: ۱-۵۸-۵۸۸۳-۶۲۲-۹۷۸-ISBN

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۲۱۳] - ۲۲۰.

موضوع: انسان -- تکامل -- جنبه‌های قرآنی

موضوع: Human evolution -- Qur'anic teaching

موضوع: انسان -- آفرینش -- جنبه‌های قرآنی

موضوع: Human beings -- Creation -- Qur'anic teaching

موضوع: قرآن و تکامل

موضوع: Qur'an and evolution

موضوع: نظم و ترتیب -- جنبه‌های قرآنی

موضوع: Orderliness -- Qur'anic teaching

رده‌بندی کنگره: BP ۱۰۴

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۹

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۶۹۹۹۹

نقش حاکمیت نظم بر حیات تکاملی انسان از منظر قرآن

مولود نصیری

ناشر: انتشارات امتداد حکمت

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۸۸۳-۵۸۱

قطع: رویری

بها: ۷۰ هزار تومان

سال چاپ: بهار ۱۴۰۱

نوبت چاپ: اول

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

— کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است، —

تماس با ناشر:

۶۴۷۳ ۴۹۵ ۰۹۳۶ (آقای محمد قمی اویلی)

۰۹۹۲ ۸۲۷ ۱۱۰۵

فهرست مطالب

۱۳.....	پیشگفتار.....
۱۹.....	فصل اول.....
۱۹.....	کلیات و مفاهیم.....
۲۱.....	گفتار اول: مقدمه.....
۲۴.....	اهداف تحقیق.....
۲۶.....	مفاهیم و متغیرها.....
۲۷.....	گفتار دوم: مفهوم‌شناسی.....
۲۷.....	نظم.....
۳۰.....	حیات.....
۳۱.....	تکامل.....

فصل دوم: ساختارهای وجودی انسان و نظم حاکم بر آن از منظر قرآن/ ۳۳

۳۶.....	گفتار اول: حیات، هماهنگ کننده ساختارهای وجودی انسان.....
۳۶.....	اقسام ساختار وجودی انسان.....
۴۰.....	نگاهی به شاخصه‌های حیات انسانی.....

۴۲	« حیات » از دیدگاه مفسران
۴۸	مراتب و درجات حیات
۴۸	حیات گیاهی
۴۸	حیات حیوانی
۴۸	حیات انسانی
۵۲	حیات در روایات
۵۵	گفتار دوم: ساختار علمی انسان
۵۵	بنیان علمی انسان
۵۶	علم عملی و علم سمعی
۵۷	علوم اکتسابی و شهودی
۵۸	علم انسان کامل
۶۰	منشاء علم انسان
۶۲	انواع و اجزاء قوای ادراکی انسان
۶۲	قوه حس
۶۵	قوه خیال
۶۸	قوه وهم
۷۰	قوه عقل
۷۴	اقسام عقل: عقل نظری و عقل عملی
۷۶	قوه قلب
۷۹	قوه روح و نفس
۸۴	مراتب سیر انسان
۸۸	گفتار سوم: ساختار تمایلات انسان
۸۹	مظاهر گوناگون امیال در آیات قرآن

۹۶	 اقسام امیال انسان
۹۹	 ترجیح در تعارض امیال
۱۰۵	 گفتار چهارم: ساختار توانایی های انسان
۱۰۵	 مظاهر گوناگون قدرت طلبی
۱۰۸	 قدرت و توانایی از عوامل امتیاز افراد
۱۰۹	 قدرت در پرتو عقل

فصل سوم: زمینه ها، کیفیت و طرق حیات تکاملی انسان/ ۱۱۷

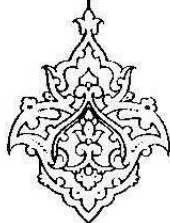
۱۲۰	 سیر همه موجودات به سوی او
۱۲۲	 گفتار اول: زمینه های حیات تکاملی انسان
۱۲۳	 حرکت استکمالی ساختار حیات انسان
۱۲۶	 حرکت استکمالی ساختار امیال انسانی
۱۲۹	 اقسام امیال و خواسته ها
۱۳۱	 حرکت استکمالی ساختار قدرت و توانایی انسان
۱۳۲	 استعمار
۱۳۳	 تسخیر
۱۳۴	 اندازه و حدود قدرت
۱۳۵	 حرکت استکمالی ساختار علمی انسان
۱۳۸	 گفتار دوم: کیفیت حیات تکاملی انسان
۱۳۹	 طریق سیر کمال انسان
۱۴۰	 تقرب الی الله
۱۴۱	 سیر انسان به سوی کمال در روایات
۱۴۲	 سیر کمال انسانی از نظر عقل

- ۱۴۳..... اقسام حرکت تکاملی انسان
- ۱۴۴..... ضرورت الگو در سیر تکاملی انسان
- ۱۴۵..... عوامل و آفات صعود به کمال انسانی
- ۱۴۶..... گفتار سوم: طریق های حیات تکاملی انسان
- ۱۴۶..... «خود طبیعی» انسان و رهبری روح
- ۱۴۷..... از بزرگترین نعمت های خداوندی، کمک برای شناخت و تصعید تکاملی روح
- ۱۴۷..... عدالت انسان و مهار کردن تمایلات
- ۱۴۸..... اشباع هوی و هوس های دیگران و فساد روح
- ۱۴۹..... برخورداری از خود برای خود
- ۱۵۰..... ضرورت محاسبه و موازنه خویشتن
- ۱۵۰..... دل دادن به پستی ما، تناهی عظمت و ارزش من خویشتن
- ۱۵۲..... میزان قرار دادن خویشتن در ارتباط با دیگران
- ۱۵۲..... همت عالی
- ۱۵۳..... عمل صالح (کار نیک و شایسته)
- ۱۵۴..... زودن دل از کینه ها و بغض ها
- ۱۵۵..... به کار گیری خرد و دانش و فرزاندگی
- ۱۵۶..... مجاهدت نفس (پیکار با نفس)
- ۱۵۷..... ایمان
- ۱۵۹..... گفتار چهارم: برقراری تعامل متقابل بین عالم و آدم
- ۱۵۹..... ارتباط انسان با هستی
- ۱۶۲..... تحول و تعامل انسان با هستی
- ۱۶۳..... جایگاه انسان در نظام هستی
- ۱۶۴..... جهان عرصه ظهور و تعالی انسان
- ۱۶۶..... حکمت و نظام احسن

۱۶۸	تزکیه دل و تصفیه جان روش قرآن در معرفت به عالم
۱۶۸	فنا و عبودیت
۱۶۹	هدف آفرینش عالم و آدم

فصل چهارم: نقش حاکمیت نظم بر حیات طیبۀ انسان در سیرنشأت/ ۱۷۳

۱۷۷	گفتار اول: نقش حاکمیت نظم بر حیات طیبۀ انسان در دنیا
۱۸۰	منشا و عوامل حیات طیبه
۱۸۰	ایمان مایه حیات طیبۀ آدمی
۱۸۱	حق پذیری
۱۸۲	پذیرش دعوت و رهنمودهای پیامبر ﷺ مایه نیل جامعه به حیات طیبه
۱۸۲	قرآن، حیات بخش جان انسان ها
۱۸۳	عقل، ابزار شناخت پاکیزه و ناپاکها و دستیابی به زندگی برتر
۱۸۵	عمل صالح
۱۸۵	آثار حیات طیبه
۱۸۵	برتری: مساوی نبودن بهره مندان از حیات طیبه، با محرومان از آن
۱۸۶	تاثیرپذیری از قرآن: حیات طیبه انسان ها، زمینه تاثیر قرآن در دل آنان
۱۸۷	معیشت ضنک
۱۸۸	گفتار دوم: نقش حاکمیت نظم بر حیات طیبۀ انسان در دوران بعد ظهور
۱۹۰	نظم در عرصه فرهنگی
۱۹۰	شکوفایی دانش و صنعت
۱۹۰	مبارزه با فساد و انحراف
۱۹۱	پایان دادن به دولت ابلیس
۱۹۱	نظم در عرصه اجتماعی
۱۹۲	گسترش امنیت

بررسی حیات انسان و چگونگی تکامل او از جمله مسائل مهم در قرآن است که به رجوع تدریجی و صیوریت انسان به سوی الله اشاره دارد، طبق تبیین وحیانی، انسان به لحاظ فعلیت امر عدمی و به لحاظ قابلیت‌های تکاملی، قوه هیولایی است که در سیر تکامل طبیعی خود جماد مرده‌ای می‌گردد بعد از آن نبات رشد کننده می‌شود زیرا نطفه و علقه و گوشت پاره بوده سپس حیوان می‌گردد و در نهایت انسان بشری و دارای فکر که در کارها تصرف می‌نماید می‌گردد. یعنی انسان معنوی و دارای نفس ناطقه که اگر توفیق و عنایت حق او را یاری کند، جوهری قدسی و روحی الهی می‌گردد. از جمله آیاتی که به این سیر تکاملی اشاره دارد آیه «إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ الرَّاجِعُونَ» است.

حیات تکاملی انسان در راستای خلیفه‌اللهی است. آیه حامل این امر «إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً» است. امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید:

«أوصيكما وجميع ولدي وأهلي ومن بلغه كتابي بتقوى الله ونظم امرکم»؛

این شاید اشاره به این نکته باشد که نظامی در زندگی فردی و زندگی عمومی و اجتماعی انسان مطلوب است که از تقوا سرچشمه گیرد و با تقوا همراه و هماهنگ باشد. پس، این یک وصیت کلی است برای همه‌ی ما که در زندگی شخصی و خانوادگی و در کارهای تحصیلی و اداری و در مشاغلی که در جامعه داریم، نظم و برنامه‌ریزی را مراعات کنیم. لذا انسان در طبیعت خود سیال و در گوهر نفس خود متحول است و با حرکت جوهری، دائم در ترقی و تکامل است و به واسطه این حرکت می‌تواند از مرتبه طبیعت به تجرد برزخی و سپس به تجرد عقلی و در نهایت به مقام فوق تجرد یعنی مقام الهی نائل شود،

به هر میزان نفس حرکت تکاملی جوهری را طی کند سعه وجودی بیشتری می‌یابد و در عین حفظ مراتب پیشین واجد مراتب جدیدتری می‌گردد.

بنابراین تمام آدمیان در تحرک جوهری بوده و متنوع به انواع بی‌شمارند. مبنای حرکت جوهری در انسان عمل اوست و از اینجاست که هویت نفس و تکامل و انحطاط او در گرو اعمال و رفتار و انتخاب‌ها و اراده‌های اوست: ۵۳ سوره نجم «وَأَنَّ لِّإِنْسَانٍ إِلَّا مَا سَعَى» یعنی هویت انسانی انسان مرهون عمل اوست. اراده الهی در این عالم بر این تعلق گرفته است که کارهای انسانی مراحل تدریجی را برای رشد کمی و کیفی طی کنند تا به تکامل برسند که علاوه بر منابع دینی تجربه نیز این امر را تایید می‌کند و در این راه نظم و برنامه ریزی کوتاه‌ترین و بی‌خطرترین راه‌هاست. زیرا نظم یک نوع مقاوم سازی جهت اجرای برنامه‌ها به حساب آمده و مورد استفاده قرار می‌گیرد. لذا نظم و انضباط درهمه شئون زندگی انسان حکم‌هایی می‌کند.

پدیده منظم مجموعه‌ای است که اجزای آن به نحوی در کنار هم قرار گرفته که در مجموع هدف مشخصی را تعقیب می‌کند. و از منظر خودسازی، رشد اراده و قوای روحانی انسان می‌باشد. همچنان که عالم کبیر دارای نظم و هماهنگی است در عالم صغیر که وجود انسان است نظم و هماهنگی حاکم است.

این پژوهش که به روش توصیفی و به صورت کتابخانه‌ای گردآوری شده است. مجموعه مباحث در ۴ فصل تنظیم شده است. فصل اول کلیات و مفاهیم واژه‌ها به شکل لغوی و اصطلاحی در قرآن و روایات و علوم عقلی بیان شده است. فصل دوم به مسئله ساختار وجودی انسان و نظم که حاکم بر جسم و نفس انسان است که هماهنگی و هدفدار بودن آنها در رشد ساختارهای وجودی انسان برقرار است، از جمله ساختار حیات، علم، میل و قدرت انسان تحلیل نموده و سیر کمال یابی و نقش نظم را بیان می‌کند. فصل سوم طریق و مسیر که انسان برای رسیدن به حیات تکاملی طی می‌کند را بیان می‌کند که انسان سعی می‌کند با رسیدن به کمال مطلوب، خود را با سایر مخلوقات وفق دهد و با مجموعه جهان

آفرینش هماهنگ سازد، راه هماهنگ شدن با نظام پیوسته جهان، در سیر به سوی کمال مطلوب و کسب فضایل اخلاقی است.

کمال مطلوب در عبودیت است که هدف خلقت معرفت در آن است. در فصل چهارم به حیات طیبه اشاره شده است در پاسخ به نقش نظم در سیر تکامل انسان برای رسیدن به حیات طیبه چگونه است می‌پردازد که با سامان دادن و هماهنگی سیر تکامل و هدف دار بودن آن موجب رسیدن به حیات طیب می‌شود.